

Regler för lekplatser och lekredskap

Alla barn har rätt till lek i en stimulerande, trygg och lämplig miljö enligt FN:s barnkonvention som Sverige har anslutit sig till. Det innebär bland annat att barns miljöer och lekplatser ska vara säkra och tillgängliga. Här kan du läsa om vilka regler som gäller för lekplatser och om vad du ansvarar för som fastighetsägare eller tillverkare av lekredskap.

Plan- och bygglagen (PBL)

Regler för utemiljön finns i plan- och bygglagen (SFS 2010:900), 8 kap. 9 § punkt 5 och 6, samt 10–12 §§ och 15–16 §§. Där anges krav på friytor för lek- och utevistelse samt krav på att lekplatser och fasta anordningar på lekplatser ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas. Dessutom anges att tomter och allmänna platser ska utformas så att de är tillgängliga för och kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, om det är möjligt med hänsyn till terrängen. Enligt plan- och bygglagen är kommunens byggnadsnämnd tillsynsmyndighet för säkerhet och tillgänglighet på lekplatser inom kommunen.

Boverkets föreskrifter

I Boverkets byggregler, BBR finns regler om skydd mot olyckor vid fasta lekredskap på tomter. BBR gäller vid nybyggnad eller nyanläggning och vid ändring av lekplatser. I avsnitt 8:93 anges att fasta lekredskap ska anordnas så att risken för personskador begränsas. Underlaget till gungor, klätterställningar och liknande redskap ska vara stötdämpande och i övrigt så utformat att risken för personskador vid en olycka begränsas.

Tillgänglighet på allmänna platser

Enligt Boverkets föreskrifter om tillgänglighet på allmänna platser och andra anläggningar (BFS 2011:5 ALM 2) som gäller vid nyanläggning av bland annat lekplatser, ska dessa också kunna användas av barn och föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, men samtliga lekredskap behöver inte vara tillgängliga.

Enkelt avhjälpna hinder

Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder (BFS 2013:9 HIN 3) som bland annat gäller allmänna platser, innehåller krav på att tillgängligheten på befintliga allmänna lekplatser ska förbättras så att de även kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Brister som gör det svårt för barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att alls använda lekplatsen samt brister som gör det svårt för föräldrar med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga att vistas på lekplatsen tillsammans med sina barn, bör åtgärdas enligt HIN 18 §.

Produktsäkerhetslagen (PSL)

Produktsäkerhetslagen (SFS 2004:451), PSL, kräver att varor och tjänster som tillhandahålls ska vara säkra. PSL gäller alla varor och tjänster som en näringsidkare, även t.ex. bostadsrättsförening eller samfällighet, tillhandahåller konsumenterna (säljs, hyrs ut eller upplåts m.m.). PSL gäller även för varor som tillhandahålls i offentlig verksamhet som t.ex. lekredskap på lekplatser. Det innebär att det som sägs i lagen om näringsidkare även gäller den som i offentlig verksamhet tillhandahåller varor till konsumenterna. Till skillnad från PBL

gäller produktsäkerhetslagen även för alla befintliga lekredskap som tillhandahålls konsumenter, oavsett redskapens ålder.

Konsumentverket är tillsynsmyndighet över PSL och utför kontroller av att produkter som tillhandahålls konsumenter också uppfyller gällande säkerhetskrav.

Europastandarder (EN)

Krav på säkerhet och stötdämpande underlag för lekredskap finns i europastandarderna för lekredskap och stötdämpande underlag SS-EN 1176 och SS-EN 1177. De innehåller minimikrav för säkerhet och används vid bedömning av om en produkt är säker enligt kraven i PBL och PSL. En förteckning av standarderna finns nedan.

När ska Europastandarder tillämpas

En standard är formellt frivillig att följa om det inte finns en hänvisning till standarden i en lag eller föreskrift eller då den ingår i byggherrens eller beställarens underlag vid upphandling. I BBR avsnitt 8:93 hänvisas till standarderna för lekredskap i det allmänna rådet till föreskriften. Om en näringsidkare, verksamhetsidkare, fastighetsägare eller leverantör, ändå väljer att inte tillämpar gällande standarder måste denne därför kunna visa för tillsynsmyndigheten (kommunens byggnadsnämnd eller Konsumentverket) någon annan teknisk dokumentation, t.ex. ett godkänt provningsprotokoll, på att produkten ändå är säker. Det kan till exempel gälla om man själv har tillverkat ett lekredskap som t.ex. en gunga eller klätterställning, och tillhandahåller det till andra konsumenter.

Vad gäller för äldre lekredskap

Enligt produktsäkerhetslagen 11 § anses en vara säker som uppfyller en svensk standard och Europastandard för sådana risker som standarden omfattar. Det innebär att även äldre lekredskap som ej är konstruerade eller tillverkade enligt gällande standarder bör uppfylla aktuella standarder för att anses säkra enligt PSL. Detta kan i så fall göras genom provning av befintliga lekredskap som i så fall bör utföras av någon med erfarenhet och resurser för sådan provning.

Fastighetsägarens ansvar

Fastighetsägare som till exempel kommunen, bostadsbolag eller bostadsrättsföreningar, ansvarar för att lekplatsens egenskaper upprätthålls (PBL). Ansvaret för att utrustningen är säker gäller oavsett tillverkningsår (PSL). När en ny lekplats har uppförts bör en installationsbesiktning utföras av en person med erforderlig kompetens att bedöma överensstämmelse med tillämpliga delar av SS-EN 1176 och SS-EN 1177.

Kontinuerliga besiktningar och underhåll bör enligt standarden SS-EN 1176-7:2008 utföras av "en kompetent person" och dokumenteras så att den vid behov kan verifieras. Planer för besiktning, kontroll, drift och underhåll för varje lekplats bör upprättas och följas.

Förutom den årliga säkerhetsbesiktningen enligt standarden bör rutinmässiga visuella kontroller och regelbundna funktionskontroller göras. För redskap som utsätts för stora påfrestningar eller skadegörelse kan dagliga visuella kontroller vara nödvändiga. Dessa kontroller kan göras av fastighetsägaren själv.

Kontroll och besiktning

- J Rutinmässig visuell kontroll, beroende på slitage och användning som kan göras av fastighetsägaren själv.
- J Månadsvis eller kvartalsvis funktionskontroll av stabilitet och slitage som också kan göras av fastighetsägaren.
- J Årlig säkerhetsbesiktning mot relevanta krav i aktuella standarder av en person med erforderlig kompetens.

Tillverkarens ansvar

Tillverkare och leverantör av lekredskap har ansvar enligt PSL för att de produkter som de tillhandahåller är säkra. Lekredskapen ska vara märkta med namn och adress till ansvarig tillverkare. Tillverkare och leverantör ska enligt lekredskapsstandarderna bland annat tillhandahålla utförliga anvisningar om redskapets installation, drift, besiktning och underhåll samt dokumentation om uppfyllelse av standarden.

CE-märkning

Lekredskap avsedda för offentlig och gemensam miljö ska uppfylla kraven enligt europastandarderna SS-EN 1176 och 1177 men de får inte vara CE-märkta.

Det är viktigt att skilja lekredskap för offentlig och gemensam miljö från lekredskap som gungor, rutschbanor och studsmattor etc. avsedda för enskilt privat bruk. Lekredskap för enskilt privat bruk definieras som leksaker och ska vara CE-märkta enligt EU:s leksaksdirektiv (2009/48/EG).

CE-märkta lekredskap är inte avsedda för offentlig miljö som t.ex. gemensam lekplats för flerbostadshus eller radhus.

Europastandarder för lekredskap och stötdämpande underlag

- J SS-EN 1176-1 Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 1: Allmänna säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-2: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 2: Gungor - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-3: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 3: Rutschbanor - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-4: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 4: Linbanor - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-5: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 5: Karuseller - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-6: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 6: Vippgungor - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-7: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 7: Vägledning för installation, besiktning, underhåll och drift - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.

- J SS-EN 1176-10: Lekredskap och stötdämpande underlag - Del 10: Helt inneslutna redskap - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1176-11:Tredimensionella nätkonstruktioner - Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder.
- J SS-EN 1177 Stötdämpande underlag för lekplatsens ytbeläggning - Bestämning av kritisk fallhöjd.

Standardsamlingen eller delarna var för sig kan köpas från SIS Förlag AB, tel 08-555 523 10 eller e-post. sis.sales@sis.se.